

бо цього від них вимагає інтерес радянської партії. Тому наявність таких зустрічей з представниками радянсько-української культури вважається даремною і безперспективною, у них немає жодної потреби і користі ні для української діаспори у США, ні для власне українського народу за океаном.

Таким чином, опубліковані матеріали періодичних видань української діаспори США дають підстави говорити про вагомий вклад української діаспори США у підтримці та популяризації культурних здобутків нашого народу як одного з базових чинників формування і збереження національної ідентичності. У середині минулого століття характер статей свідчив про роль української культури, передусім, у служінні громаді, акценти ж пізніших публікацій починають зміщуватися вже на мистецьку складову як маркер національної самоідентифікації.

Список використаних джерел

1. Бевз Т. Сучасна українська діаспора: проблеми і перспективи // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К.: ІПіЕНД, 2007. – Вип.34. – С.47–59.
2. Євтух В. Закордонне українство / В. Б. Євтух [та ін.]. – К.: ВІК, 2005. – 308 с.
3. Історія української еміграції / Б. Д. Лановик [та ін.]; ред. Б. Д. Лановика. – К.: Вища школа, 1997. – 520 с.
4. Лісовий О. В. Соціокультурна самоідентифікація особистості: автореф. дис ... канд. філос. наук: 09.00.04 / Оксен Васильович Лісовий. – Київ: Б.в., 2012. – 21 с.
5. Сергійчук В. Трансформація національної ідентичності: історіософські, культурологічні та соціально-психологічні аспекти / В. Сергійчук, В. Пискун, Т. Воропаєва // Фундаментальні орієнтири науки. – К.: Фонд фундаментальних досліджень, 2005. – С.24–53.
6. Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К.: НІСД, 2007. – 538 с.
7. Українці в зарубіжному світі / А. М. Шлепаков [та ін.]; АН України, Інститут соціальних і економічних проблем зарубіжних країн. – К.: Наукова думка, 1991. – 140 с.
8. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6322. Безаргументні аргументи здібальників // Народна воля. – 1965. – №10. – С.2.
9. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Композитори в СРСР // Свобода. – 1947. – Ч.163. – С.3.
10. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Не тільки словом, але й ділом! // Свобода. – 1947. – Ч.100. – С.3.
11. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Розгін–Коханий І. Хорова капеля «Україна» / проф. І. Розгін–Коханий // Свобода. – 1947. – Ч.26. – С.3.
12. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Чубатий М. Наслідки московської окупації для української культури / Микола Чубатий // Свобода. – 1947. – Ч.85. – С.2.
13. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Чубатий М. Пекучі потреби української культури / Микола Чубатий // Свобода. – 1947. – Ч.290. – С.2.
14. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6462. Чубатий М. Українська національна культура та американські українці / Микола Чубатий // Свобода. – 1947. – Ч.94. – С.2.
15. ЦДАЗУ. БФ.3. Інв. №6781. Комунікат // Українське життя. – 1957. – Ч.13. – С.4.
16. Шульга Н. Этническая самоидентификация личности / Н. Шульга. – К.: Институт социологии, 1996.

References

1. Bevz T. Suchasna ukrainska diaspora: problemy i perspektivy // Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa. – K.: IPiEND, 2007. – Vyp.34. – S.47–59.
2. Yevtukh V. Zakordonne ukrainstvo / V. B. Yevtukh [ta in.]. – K.: VIK, 2005. – 308 s.
3. Istorii ukrainskoi emigratsii / B. D. Lanovyk [ta in.]; red. B. D. Lanovyka. – K.: Vyshcha shkola, 1997. – 520 s.
4. Lisovy O. V. Sotsiokulturna samoidentyfikatsiia osobystosti: avtoref. dys ... kand. filoz. nauk: 09.00.04 / Oksen Vasylovych Lisovy. – Kyiv: B.v., 2012. – 21 s.

5. Serhiichuk V. Transformatsiia natsionalnoi identychnosti: istoriosofski, kulturolohichni ta sotsialno-psycholohichni aspekty / V. Serhiichuk, V. Piskun, T. Voropaieva // Fundamentalni oriientyry nauky. – K.: Fond fundamentalnykh doslidzhen, 2005. – S.24–53.
6. Ukraina v 2007 rotsi: shchorichni otsinky suspilno-politychnoho ta sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: Monohrafiia / Za zah. red. Yu. H. Rubana. – K.: NISD, 2007. – 538 s.
7. Ukrainci v zarubizhnomu sviti / A. M. Shlepakov [ta in.]; AN Ukrainy, Instytut sotsialnykh i ekonomichnykh problem zarubizhnykh krain. – K.: Naukova dumka, 1991. – 140 s.
8. TsDAZU. BF.3. Inv. №6322. Bezarhumentni arhumenty zdybalnykh // Narodna volia. – 1965. – №10. – S.2.
9. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Kompozytory v Sovietskii Ukraini // Svoboda. – 1947. – Ch.163. – S.3.
10. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Ne tilky slovom, ale y dilom! // Svoboda. – 1947. – Ch.100. – S.3.
11. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Rozghin–Kokhanyi I. Khorova kapelia «Ukraina» / prof. I. Rozghin–Kokhanyi // Svoboda. – 1947. – Ch.26. – S.3.
12. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Chubatyi M. Naslidky moskovskoi okupatsii dlia ukrainskoi kultury / Mykola Chubatyi // Svoboda. – 1947. – Ch.85. – S.2.
13. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Chubatyi M. Pekuchi potreby ukrainskoi kultury / Mykola Chubatyi // Svoboda. – 1947. – Ch.290. – S.2.
14. TsDAZU. BF.3. Inv. №6462. Chubatyi M. Ukrainska natsionalna kultura ta amerykanski ukrainci / Mykola Chubatyi // Svoboda. – 1947. – Ch.94. – S.2.
15. TsDAZU. BF.3. Inv. №6781. Komunikat // Ukrainske zhyttia. – 1957. – Ch.13. – S.4.
16. Shul'ga N. Jetnicheskaja samoidentifikacija lichnosti / N. Shul'ga. – K.: Institut sociologii, 1996.

Bilovus L. I., Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Ternopil National Economic University (Ukraine, Ternopil), [Lesya_Bilovus@i.ua](mailto:Lesa_Bilovus@i.ua)

Support and popularization of Ukrainian culture as one of the factors of the national identity preservation in the periodicals of the USA Ukrainian Diaspora (from 1947)

In the middle of the last century, with the beginning of the third wave of Ukrainian emigration to the United States, the Ukrainian Diaspora's cultural life has been gradually reviving as well as understanding of both the culture as a nation-building factor and the role of American Ukrainians in this process has been changing. The overall guardianship about national culture of emigration as one of the most important issues for Ukrainian people's existence and their future has been determined. Publications in the Ukrainian-language periodicals of the USA Diaspora are becoming the distribution vehicle of cultural and spiritual national values and, perhaps, the only way of communication between Ukrainian communities scattered across different states. The research is devoted to the analysis of Ukrainian-language periodicals of the USA Diaspora about the support and popularization of Ukrainian culture as one of the factors for the national identity preservation in the period after the ending of the Second World War and the beginning of the third wave of emigration to the United States.

Keywords: Ukrainian-language periodicals, Ukrainian Diaspora, culture, Ukraine, emigration, national identity.

* * *

УДК 327(477):323.113(=161.2)

Касьянова М. М.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики, Донецький національний університет ім. Василя Стуса (Україна, Вінниця), m.kasianova@donnu.edu.ua

ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ в Білорусі, Молдові та Росії

Українська діаспора зіграла важливу роль у позиціонуванні української держави на міжнародній арені. Поміж тим, у досліджуваному регіоні її вплив був менш помітний, оскільки завжди припинявся нестачею підтримки з боку місцевої влади, яка була викликана як об'єктивними причинами (Молдова, Білорусь), так і відповідною державною політикою (Російська Федерація).

Однією з головних проблем зв'язку між Україною та її діаспорою на території РФ, Республіки Білорусь та Республіки Молдова стало небажання йти на компроміси стосовно політичного напрямку країни та її подальшого розвитку. Недостатній рівень фінансування також негативно впливав на формування та розвиток нових діаспор. Як наслідок, взаємодія між Україною та її діаспорою в регіоні наприкінці XX – на початку XXI ст. постійно зменшувала свої оберти. Це негативно впливало на репрезентацію образу нашої країни на міжнародній арені.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, діаспора, адаптація.

Життя мігрантів за кордоном пов'язане не лише з професійною діяльністю та відносинами з приймаючим суспільством. Специфічним аспектом закордонної активності переселенців є збереження національних традицій та підтримка зв'язків зі співвітчизниками та Батьківщиною у форматі функціонування специфічних утворень національного характеру – діаспор. Ступінь їхньої активності дає можливість визначити здатність мігрантів протистояти асиміляційним тенденціям та залишатися в полі впливу держави походження.

Існує безліч понять та визначень терміну «діаспора». З точки зору соціології цей термін означає стійку сукупність людей одного етнічного походження, що живе в межах іншого етносу поза меж своєї історичної Батьківщини (або ареалу розселення свого народу) та має соціальні інститути, необхідні для функціонування цієї єдності [1, с. 33–42]. Авторитетний дослідник діаспор на пострадянському просторі В. О. Тишков вважає, що зазвичай поняття «діаспора» розглядається вкрай широко, включаючи всю сукупність представників однієї етнічної групи, що проживає поза меж своєї історичної території. «Таке визначення діаспори охоплює усі форми іммігрантських спільнот та фактично не диференціює іммігрантів, експатріантів, біженців, заробітчани...» – зауважує дослідник [2]. За його словами це є хибним, адже для того, щоб називатися діаспорою, в етнічної групи мають бути об'єднуючі фактори та окремі інститути. Згідно з В. О. Тишковым «діаспора» – це культурно відмінна спільнота, сформована на основі уявлення про загальну Батьківщину та побудованих на цій основі колективних зв'язків, групової солідарності та демонстративного відношення до країни походження [3, с. 22].

Таким чином, діаспора – це частина народу (етносу) або групи народів (прикладом останнього може служити російська діаспора, яка складається не тільки з етнічних росіян, але з представників багатьох інших народностей, які є корінними для Росії), що розселилися поза країною походження.

Виходячи з даного тлумачення поняття «діаспора», можна вивести визначення, характерне для українців за кордоном. Ми пропонуємо у статті розглядати поняття «українська діаспора» як етнічну спільноту, що проживає за межами своєї Батьківщини, і кожен з представників якої є повноправним громадянином країни перебування (на відміну від імміграції), але у той же час підтримує свої національно-культурні традиції, представляючи інтереси своєї спільноти на світовій арені та утворюючи власні організаційні структури.

Слід відзначити, що сьогодні питання діаспори набуває важливого значення в контексті зовнішньополітичної діяльності України. Процеси глобалізації та пов'язане з ними зниження ролі держави на міжнародній арені в якості фактору контролю та обмеження впливу груп інтересів в межах окремої території спричинили якісний

розвиток та розширення повноважень діаспори як повноцінного суб'єкта міжнародної арени. Через це держава повинна постійно взаємодіяти з діаспорою за кордоном, адже діяльність останньої справляє враження та формує імідж України у країні перебування.

В цьому контексті в 2004 році було прийнято закон України «Про правовий статус закордонного українця», який було доповнено в 2012 році. Він визначає основні поняття та завдання державної політики стосовно відповідної частини українського етносу. За цим документом було визначено, що «закордонний українець – це особа, яка є громадянином іншої держави або особою без громадянства, а також має українське етнічне походження... Українське етнічне походження визначається як належність особи або її предків до української нації та визнання нею України Батьківщиною свого етнічного походження» [4].

Наміри держави підтримувати зв'язок із закордонним українством були виражені й на найвищому рівні міжнародного спілкування. Так, під час перебування у Загребі (Хорватія), на початку 2005 року президент України В. Ющенко заявив про плани щодо поглиблення співробітництва з українцями за кордоном і намагання розробити відповідну національну програму. Також піднімалося питання створення єдиного державного органу – департаменту в структурі Кабінету Міністрів України, – «який має стати центром спілкування з різноманітними діаспорними колами з різних питань України та української діаспори» [5]. Президент зазначив, що завданням нового органу буде донесення до співвітчизників за межами України інформації про економічну ситуацію на Батьківщині й перспективи розвитку бізнесу. В. Ющенко також повідомив, що вперше в державному бюджеті з'явиться стаття, що передбачає фінансову підтримку українців за кордоном – йдеться про гуманітарні проекти, які українська держава повинна підтримати в колі українських етнічних спільнот в інших країнах [5]. Проте, з плином часу очевидним став той факт, що благі наміри президента не були реалізовані на практиці.

Задля формалізації цієї сфери діяльності в 2006 р. Урядовий комітет із питань гуманітарної та соціальної політики під головуванням віце-прем'єр-міністра України В. Кириленка схвалив проект розпорядження «Про схвалення Концепції Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2010 р.» [6]. Віце-прем'єр зазначив, що «...програму спрямовано на зміцнення зв'язків з українцями, котрі мешкають за кордоном, та з їхніми громадськими організаціями. Це сприятиме поширенню інформації про нашу державу, підвищенню авторитету України у світі. Програмою передбачено активізацію співпраці із закордонними українцями у галузях науки, освіти, культури, туризму та інформації, торговельно-економічне і науково-технічне співробітництво, проведення спільних заходів» [7].

Дані кроки були зроблені через необхідність врегулювання статусу українців, які проживають за межами держави, та полегшення їхніх контактів з етнічною Батьківщиною. Влада України зацікавлена у збереженні етнічної ідентичності зарубіжних українців шляхом сприяння процесам формування українських громадських організацій і національно-культурних автономій. На початку XXI століття стає все більш

ефективним прийом використання фактору діаспори при просуванні інтересів України у міждержавних відносинах, поширення за допомогою закордонного українства відомостей серед громадських, політичних, наукових та ділових кіл зарубіжжя про торговельно-економічні, науково-технічні та туристичні можливості України, підвищення її авторитету в світі.

Сьогодні зв'язок української діаспори з історичною Батьківщиною забезпечується через низку організацій та структур, таких як товариство «Україна», «Конгрес вільних українців», інші громадські та культурні об'єднання. Важливу роль в цій сфері відіграє журнал «Українська діаспора», який видається Національною академією наук України [8, с. 57].

У період кінця ХХ – початку ХХІ ст. відносини між Україною і діаспорою в країнах Східної Європи склалися неоднозначно. Різноманітні об'єктивні та суб'єктивні фактори впливали на характер даної взаємодії. Суспільно-політична, економічна ситуація в країні перебування та Україні, ставлення представників мігрантів різних хвиль міграції змінювали контекст зв'язку з діаспорою.

Найбільша діаспора українців в регіоні проживає на території Російської Федерації. За даними Всеросійського перепису населення 2002 року чисельність українців у сучасних межах Росії становила 2,94 млн. осіб (2% населення). Хоча протягом 1990-х років вона скоротилася на 32,5%, положення українського етносу в етнотомографічній структурі Росії не змінилось – як і раніше, він посідає третє за чисельністю місце після росіян (79,8%) і татар (3,8%) [9, с. 203–204].

Необхідно наголосити на тому, що етнічні діаспори в Росії є неоднозначним та складним по структурі явищем. У найзагальнішому вигляді кожна з діаспор представників титульних народів колишніх радянських республік – в тому числі українська – розділяється на три групи [10, с. 15]. Перша група – це так звана «стара діаспора», друга група – «нова діаспора» і третю – найчисленнішу – групу становлять трудові мігранти, які можуть перебувати в Росії роками, але при цьому не прагнуть інтегруватися і пов'язують своє подальше життя з поверненням на Батьківщину.

Важливим завданням для будь-якої діаспори є збереження зв'язків з Батьківщиною та захист національної ідентичності. У випадку української діаспори в Росії це стає надзвичайно важким завданням. Взагалі проблема русифікації – стала складова політики російського керівництва щодо українців в імперський, радянський та пострадянський періоди – є давньою загрозою діаспорі, яка набуває значних масштабів.

Специфічною є доля української діаспори в Республіці Молдова. Звертаючись до положення української діаспори в молдовській державі та суспільстві, необхідно підкреслити, що етнічні українці мали змогу не лише зберегти свою самобутність й реалізувати її, але й розвивати національну традицію та культуру на території Молдови. Цьому сприяли соціально-політичні та економічні умови існування діаспори. Не слід забувати й про роль молдовської влади в підтримці цих процесів. У 1991 році був виданий Наказ Президента республіки М. Снегура «Про підтримку розвитку української культури в Республіці Молдова». Ця подія стала дуже серйозним поштовхом

для становлення діаспори, адже в цій державі культурні аспекти її діяльності почали розвиватися практично з нуля. Наказ президента відкрив українцям можливість офіційного вивчення рідної мови на рівні державної політики. Незабаром після його публікації уряд Молдови прийняв окрему Постанову, в якій визначив конкретні доручення та сфери відповідальності щодо розвитку української мови та сприяння її вивченню [11].

Серед головних чинників, які зберігали ідентичність українців у Республіці Молдова, були історичні національні традиції, мова, культура. Необхідно підкреслити, що, незважаючи на начебто позитивну ситуацію та державну підтримку розвитку діаспори, де-факто її функціонування зіткнулось з низкою проблем. В силу історичних обставин складності виникали з кожним із згаданих компонентів.

Наприклад, на основі здійсненого дослідження професор Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка Л. Паламар заявляє про існування низки проблем з розвитком української мови в середовищі бессарабських українців. Вона виділяє негативні впливи як політичного, так і соціального характеру [12, с. 109–112]. Через це українська мова на території Бессарабії не знаходила застосування ані на державному рівні, ані в громадському середовищі. Українці опинилися в духовній ізоляції, що стало причиною деукраїнізації частини мешканців цього регіону. Дослідники підкреслює, що «одним із найважливіших засобів збереження своєї мови як дієвого фактору її захисту є українські обряди, а також традиції, звичаї українського народу, що передаються від покоління до покоління» [12, с. 109–112]. Втім, практика показує, що українці, які прибули до Молдови за радянських часів, здебільшого вважають себе росіянами, оскільки є носіями російської мови, яка панувала у Молдові і досі є другою державною мовою в цій державі.

Українська діаспора в республіці Молдова має свою структуру, яка формується кількома інституціями та об'єднаннями громадського характеру. В переважній більшості вони працюють виключно в культурно-гуманітарній сфері. Базовим організаційним осередком української діаспори стало Товариство української культури. В 1993 році в Молдові з'явилася Українська спільнота, після чого була зареєстрована низка громадських організацій, які більш широко почали займатися питаннями українства в республіці в окремих сферах. Так, була створена «Жіноча громада», яка займалась лобюванням інтересів матерів-українок; питаннями активної участі жінки в житті суспільства; влаштуванням заходів, спрямованих на збереження національних традицій. Згодом в Молдові утворилася місцева «Просвіта», яка сконцентрувала свою діяльність в сфері відродження народних традицій та свят, проведення культурних вечорів, просвітницької діяльності. Дещо пізніше з'явився Союз українців Молдови. Він зосередився на допомозі ветеранам та роботі з молоддю. Також був заснований художній фонд «Відродження», який працював з художниками-українцями та допомагав розвиватися їх творчій діяльності. Нарешті в 2004 році була сформована Асоціація української молоді Молдови «Злагода» [11].

Найбільшу активність в Білорусі проявляє польська спільнота. Незважаючи на високу ступінь асиміляції, поляки відрізняються й підвищеним рівнем активності

щодо збереження своєї національної культури. Станом на кінець досліджуваного періоду на території Білорусі було зареєстровано 75 польських національно-культурних об'єднань, розташованих у всіх регіонах країни. Загальна чисельність їхніх членів, підтверджена офіційною документацією, становила 16 тисяч активістів. Варто відзначити, що з них понад 80% здійснюють свою діяльність на території Гродненської області. Вздовж кордону з Литвою – у Вітебській і Гродненській областях – розташовані 8 національно-культурних об'єднань литовців. В їхній роботі бере участь 1332 активіста. У Білорусі також здійснюють свою діяльність 28 єврейських національно-культурних об'єднань. Загальна чисельність їхніх членів становить близько 3038 чоловік. В Білорусі зареєстровано 11 національно-культурних об'єднань росіян. Згідно спискам членів організацій в їхній роботі бере участь 1335 осіб [13, с. 3]. Таким чином, саме поляки, литовці, євреї та росіяни становлять найпопулярніші та найкраще організовані національні меншини в Республіці Білорусь. Офіційний склад специфічних організацій інших діаспор в державі нечисленний. Він не досягає навіть 1000 членів.

Кількість національних організацій та чисельність їхніх членів не має суттєвого впливу на роль діаспор в становленні та розвитку білоруського суспільства, яка в будь-якому разі є незначною. Певною мірою це стало результатом високого ступеня асиміляції довготривалих мігрантів, які приїхали кілька десятиліть тому і не потребують підтримки сторонніх організацій, оскільки вже мають рівні з корінними жителями права. Варто відзначити, що понад 70% представників небілоруських національностей приїхали в республіку до 1990 року [13, с. 3]. Деякі зовсім не є мігрантами в прямому сенсі, а є представниками двох або більше поколінь людей, що проживають на білоруській землі.

Українці за статистикою становлять значну частину від загальної кількості представників національних меншин, які проживають на території Білорусі. Згідно перепису населення 2009 року, в державі налічувалося 237 тис. наших співвітчизників, що становило 2,4% всього населення країни (третє місце після росіян та поляків). Станом на кінець 2013 року посольство України в державі наводить інші цифри – 150 тисяч осіб та 1,7% від загальної кількості населення відповідно. Цікаво, що наші співвітчизники достатньо помітні в структурі жителів Білорусі, які народилися поза її межами – вони незмінно входять в трійку лідерів за цим показником. В 2005 році дослідження ООН показали, що українці складають 13% з 1,1 мільйона таких осіб [13, с. 3]. Дані перепису населення за 2009 рік трохи виправили цифри – згідно з ними з 925 тисяч жителів Білорусі, які народилися поза її межами, українці складають 17%. Також наші співвітчизники становлять 13% від загальної кількості іноземних громадян, які проживають в цій державі [13, с. 4].

Варто окремо відзначити, що українська діаспора в Білорусі в соціально-освітній площині демонструє вищі від середнього рівня населення держави показники. Так, на кожну тисячу осіб за переписом 1999 р. вищу освіту мали: серед євреїв – 405 осіб, серед росіян – 261 особа, серед українців – 221 особа, серед білорусів (яка становлять переважну більшість населення республіки) – 120 осіб, серед поляків – 89 осіб [14, с. 71].

Українська діаспора в Білорусі – це, свого роду, «класична» діаспора. Вона представляє частку українців, які зуміли об'єднатися навколо спільної ідеї. Об'єднуючою ланкою в цьому випадку став фактор спорідненості або етнічної ідентичності, самоідентифікація. Це вплинуло на формування структури діаспори. Починаючи з 1991 року в республіці почали масово виникати українські клуби за вподобаннями. Згодом до цих простих форм культурної роботи, яка проявлялась в засіданнях та окремих заходах, додалися складніші. Зокрема, діаспора долучилась до пошуку інформації про тих видатних українців, життя та діяльність яких були тісно пов'язані з Білоруссю, відкриття їм пам'ятників та меморіальних дошок, організації виставкової, театралізованої та концертної діяльності [15, с. 80].

Таким чином, можна зробити висновок, що українська діаспора в Республіці Білорусь з поміж всіх осередків українства в регіоні налагодила найкращу взаємодію з історичною Батьківщиною. З іншого боку дослідники відзначають, що вона – представлена в цілому дев'ятьма філіями БГОУ «Ватра» – через відсутність власного потужного фінансового потенціалу не є сильним політичним гравцем. Скоріше, українська діаспора в Білорусі виступає засобом утвердження позитивного українського іміджу на міжнародній арені [15, с. 83].

Підсумовуючи дані про цей аспект життя українців в інших державах регіону, відзначимо, що українська діаспора є продовженням українського народу за кордоном. Втім, взаємодія між нашою державою та вихідцями з України, що проживають на території означених країн, протягом досліджуваного періоду – кінця XX – початку XXI століття – не була рівною та взаємозалежною. Особливо ці проблеми були відчутними у Росії, меншою мірою у Республіках Молдова та Білорусь. Вони були спричинені як недоліками державної політики країн проживання українців щодо проблеми функціонування діаспор (наприклад – прагненням Кремля асимілювати українців), так і недостатньою увагою Києва до цього питання. Останню тенденцію намагався спростувати президент України Віктор Ющенко – втім, внутрішньополітичні кризи не дали йому можливості реалізувати запланований перегляд відносин з діаспорою.

Одним з головних недоліків зв'язку між Україною та її діаспорою на території досліджуваних держав було небажання йти на компроміси стосовно політичного напрямку країни та її подальшого розвитку. Неспроможність жодного з фігурантів (представників діаспори та метрополії) усвідомити особливості один одного призводять до відчуження української діаспори від Батьківщини.

Список використаних джерел

1. Тощенко Ж. Т., Чаптыкова Т. И. Диаспора как объект социологического исследования / Ж. Т. Тощенко, Т. И. Чаптыкова // Социс. – М., 1996. – №12. – С.33–42.
2. Тишков В. А. Реквием по этносу: Исследования по социально-культурной антропологии / В. А. Тишков. – М., 2003. – 544 с.
3. Тишков В. А. Исторический феномен диаспоры / В. А. Тишков // Национальные диаспоры в России и за рубежом в XIX–XX вв. / под ред. Ю. А. Полякова и Г. Я. Тарле. – М., 2001. – С.22.
4. Закон України «Про правовий статус закордонного українця» [Електронний ресурс] / офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4381-17> (дата звернення: 28.08.2017).

5. В уряді буде створено департамент з української діаспори [Електронний ресурс] // Корреспондент.net. – 18 лютого 2005 – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/253778-v-uryadi-bude-stvoreno-departament-z-ukrayinskoyi-diaspori> (дата звернення: 28.08.2017).

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2010 р.» №341-р від 15 червня 2006 р. [Електронний ресурс] / офіційний веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/341-2006-%D1%80> (дата звернення: 28.08.2017).

7. Романенчук А. Співпраця із закордонними українцями: стан, проблеми, перспективи [Електронний ресурс] / А. Романенчук // Закарпаття онлайн. – 19 травня 2008 рік. – Режим доступу: <http://zakarpattia.net.ua/News/21903-Spivpratsia-iz-zakordonnymy-ukrainsiamy-stan-problemy-perspektyvy> (дата звернення: 28.08.2017).

8. Агафонов А. И. Украинская диаспора в России (1991–2013 гг.) / А. И. Агафонов // Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Социально-экономические науки. – 2014. – №1 (22). – С.57.

9. Зубик А. І. Етногеографічні процеси в середовищі українців Росії / А. І. Зубик // Географія та туризм. – 2014. – Вип.27. – С.203–204.

10. Ионцев В., Ивахнюк И. Модели интеграции мигрантов в современной России / В. Ионцев, И. Ивахнюк. – КАРИМ–Восток – Консорциум прикладных исследований по международной миграции. Научно-исследовательский отчет. – 2013/12.

11. Українська спільнота в Молдові – минуле, теперішнє, майбутнє. – [Електронний ресурс] / веб-сайт української діаспори в Республіці Молдова. – Режим доступу: <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/2014/08/19/ukrayinska-spilnota-v-moldovi-mynu/> (дата звернення: 28.08.2017).

12. Паламар Л. Специфіка викладання української мови в Молдові / Л. Паламар // Українознавство. – 2005. – №4 (17). – С.109–112.

13. Шахотько Л., Боброва А. Особенности интеграции мигрантов в современной Беларуси / Л. Шахотько, А. Боброва – КАРИМ–Восток – Консорциум прикладных исследований по международной миграции. Научно-исследовательский отчет 2013/10.

14. Моцок В., Макар В., Попик С. Українці та українська ідентичність у сучасному світі / В. Моцок, В. Макар, С. Попик. – Чернівці, 2005.

15. Зубко О. Українці Білорусі. Білоруське громадське об'єднання українців «Ватра». Філії «Дніпро» (м. Могилів) та «Заповіт» (м. Мінськ) (1991–2014 рр.) / О. Зубко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – 2015. – Вип.23.

References

1. Toshhenko Zh. T., Chaptkyova T. I. Diaspora kak ob'ekt sociologicheskogo issledovaniya / Zh. T. Toshhenko, T. I. Chaptkyova // Socis. – М., 1996. – №12. – С.33–42.

2. Tishkov V. A. Rekviem po jetnosu: Issledovaniya po social'no-kul'turnoj antropologii / V. A. Tishkov. – М., 2003. – 544 s.

3. Tishkov V. A. Istoricheskij fenomen diaspor / V. A. Tishkov // Nacional'nye diaspori v Rossii i za rubezhom v XIX–XX vv. / pod red. Ju. A. Poljakova i G. Ja. Tarle. – М., 2001. – С.22.

4. Zakon Ukrainy «Pro pravoviy status zakordonnogo ukrai'ncja» [Elektronnyj resurs] / oficijnyj veb-sajt Verhovnoi' rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4381-17> (data zvernennja: 28.08.2017).

5. V urjadi bude stvoreno departament z ukrai'ns'koi' diaspori [Elektronnyj resurs] // Korrespondent.net. – 18 ljutogo 2005 – Rezhym dostupu: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/253778-v-uryadi-bude-stvoreno-departament-z-ukrayinskoyi-diaspori> (data zvernennja: 28.08.2017).

6. Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro shvalennja Konceptii Derzhavnoi' programy spivpraci iz zakordonnymy ukrai'ncjami na period do 2010 r.» №341-r vid 15 chervnja 2006 r. [Elektronnyj resurs] / oficijnyj veb-sajt Verhovnoi' rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/341-2006-%D1%80> (data zvernennja: 28.08.2017).

7. Romanenchuk A. Spivpraca iz zakordonnymy ukrai'ncjami: stan, problemy, perspektyvy [Elektronnyj resurs] / A. Romanenchuk // Zakarpattia onlajn. – 19 travnja 2008 rik. – Rezhym dostupu: <http://zakarpattia.net.ua/News/21903-Spivpratsia-iz-zakordonnymy-ukrainsiamy-stan-problemy-perspektyvy> (data zvernennja: 28.08.2017).

8. Agafonov A. I. Ukrainskaja diaspora v Rossii (1991–2013 gg.) / A. I. Agafonov // Vestnik Permskogo nacional'nogo issledovatel'skogo politehnicheskogo universiteta. Social'no-jekonomicheskie nauki. – 2014. – №1 (22). – С.57.

9. Zubyk A. I. Etnogeografichni procesy v seredovyshhi ukrai'nciv Rosii' / A. I. Zubyk // Geografija ta turizm. – 2014. – Vyp.27. – С.203–204.

10. Ioncev V., Ivahnjuk I. Modeli integracii migrantov v sovremennoj Rossii / V. Ioncev, I. Ivahnjuk. – KARIM–Vostok – Konsorcium prikladnyh issledovanij po mezhdunarodnoj migracii. Nauchno-issledovatel'skij otchet. – 2013/12.

11. Ukrai'ns'ka spil'nota v Moldovi – mynule, teperishnje, majbutnje. – [Elektronnyj resurs] / veb-sajt ukrai'ns'koi' diaspori v Respublicii Moldova. – Rezhym dostupu: <https://ukrainiansinmd.wordpress.com/2014/08/19/ukrai'ns'ka-spil'nota-v-moldovi-mynu/> (data zvernennja: 28.08.2017).

12. Palamar L. Specyfika vykladannja ukrai'ns'koi' movy u Moldovi / L. Palamar // Ukrai'noznavstvo. – 2005. – №4 (17). – С.109–112.

13. Shahot'ko L., Bobrova A. Osobennosti integracii migrantov v sovremennoj Belarusi / L. Shahot'ko, A. Bobrova – KARIM–Vostok – Konsorcium prikladnyh issledovanij po mezhdunarodnoj migracii. Nauchno-issledovatel'skij otchet 2013/10.

14. Mocok V., Makar V., Popyk S. Ukrai'nci ta ukrai'ns'ka identychnist' u suchasnomu sviti / V. Mocok, V. Makar, S. Popyk. – Chernivci, 2005.

15. Zubko O. Ukrai'nci Bilorusi. Bilorus'ke gromads'ke ob'jednannja ukrai'nciv «Vatra». Filii' «Dnipro» (m. Mogylyv) ta «Zapovit» (m. Mins'k) (1991–2014 rr.) / O. Zubko // Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija». Serija «Istorychni nauky». – 2015. – Vyp.23.

Kasianova M. M., PhD, Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Vasyl' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), m.kasianova@donnu.edu.ua

Functioning of the Ukrainian Diaspora in Belarus, Moldova and Russia

The Ukrainian diaspora has played an important role in positioning the Ukrainian state in the international arena. Meanwhile, in the region under study, its influence was less noticeable, as it always diminished the lack of local government support, which was caused both by objective reasons (Moldova, Belarus) and by the corresponding state policy (the Russian Federation). One of the main problems of communication between Ukraine and its diaspora in the territory of the Russian Federation, the Republic of Belarus and the Republic of Moldova was the reluctance to compromise on the political direction of the country and its further development. The insufficient level of funding has also negatively impacted the formation and development of new Diasporas. As a result, the interaction between Ukraine and its diaspora in the region at the end of the XX – early XXI century constantly diminished its turns. This negatively affected the representation of our country's image on the international scene.

Keywords: migration, migration processes, diaspora, adoption.

* * *

УДК 323.15(477)«20»

Коцур В. В.,
кандидат політичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу національних меншин, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (Україна, Київ), kotsurv@ukr.net

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ СХОДУ–ЗАХОДУ УКРАЇНИ В ПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕГОНАХ ПОЧАТКУ ХХІ СТ. І УРОКИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

Розкриваються особливості етнополітичних процесів в Україні на початку ХХІ ст. під час виборів 2004 року та Помаранчевої революції. Висвітлюються особливості політичних технологій під час виборчого процесу щодо національних меншин України. Установлено, що найбільш активно під